

KOMUNISTICKÁ STRANA SLOVENSKA 1945 – 1948. ČLENSTVO, ORGANIZÁCIA, VEDENIE, STRANÍCKY APARÁT, VZŤAH KU KSČ

Komunistická strana Slovenska vznikla v máji 1939. Do zastavenia činnosti Komunistickej strany Československa na Slovensku (celoslovenský kraj KSČ) v októbri 1938 riadilo jej prácu ilegálne Krajské vedenie KSČ so sídlom v Bratislave. Najznámejší funkcionári KSČ na Slovensku (Viliam Široký, Karol Bacílek, Vladimír Clementis, Karol Šmidke a ďalší) odišli postupne do emigrácie a strana prešla do ilegality. Na základe uznesenia Sekretariátu Exekutívy Komunistickej internacionály z 22. februára 1939¹ prijala v máji 1939 organizácia KSČ na Slovensku názov Komunistická strana Slovenska, nestala sa však sekciou Komunistickej internacionály. S KSČ ju spájala spoločná politická línia a spoločné zahraničné vedenie v Moskve na čele s Klementom Gottwaldom. Dovtedajšie Krajské vedenie KSČ na Slovensku bolo v máji 1939 prebudované na ilegálne vedenie KSS v zložení: Július Ďuriš (ako jediný zostal z predchádzajúceho Krajského ilegálneho vedenia), Ľudovít Bednada a Ján Osoha.

V dôsledku zatýkania a perzekúcií sa postupne vo vedení ilegálnej KSS vystriedalo niekoľko vedení. Po zatknutí Ďuriša a Benadu v auguste 1941 zostal na slobode len Osoha. Medzitým sa vo väzení ocitol aj Viliam Široký. Ten sa v júni 1941 vrátil z Moskvy na Slovensko, no v júli 1941, ešte skôr, ako sa stačil spojiť s predstaviteľmi ilegálnej KSS, ho zatkli. Osoha, ktorý unikol zatknutiu, vytvoril v septembri 1941 spolu s Ottom Krajňákom a Vincentom Škrabalom 2. ilegálne vedenie KSS, ktoré bolo rozbité v apríli 1942. Na slobode zostal len Osoha a spolu s Jozefom Lietavcom a Štefanom Dubčekom vytvorili v máji 1942 3. ilegálne vedenie KSS. V júli 1942 zatkli Osohu a Dubčeka a neskôr aj Lietavca. V auguste 1942 vytvoril Štefan Bašťovanský a Miloš Hrušovský 4. ilegálne vedenie KSS, no v apríli 1943 zatkli Hrušovského a v máji 1943 aj Bašťovanského. Začiatkom júla 1943 prišiel na Slovensko z Moskvy Karol Šmidke, ktorý spolu s Gustávom Husákom a Ladislavom Novomeským vytvoril v auguste 1943 5. ilegálne vedenie KSS.² V decembri 1943 uzatvorilo s predstaviteľmi nekomunistického odboja tzv. Vianočnú dohodu o vytvorení Slovenskej národnej rady a koordinovaní národnooslobodzovacieho a protifašistického hnutia.

1 Sekretariát Exekutívy Komunistickej internacionály prijal uznesenie, v ktorom sa uvádzalo: „Vzhladom na vyhlásenie autonómie Slovenska a Zakarpatska považuje sekretariát výkonného výboru KI za účelné, aby slovenský a zakarpatský kraj KSČ boli premenované na Komunistickú stranu Slovenska a Komunistickú stranu Zakarpatska, pričom strana ako celok naďalej ponese názov Komunistická strana Československa a vedenie strany naďalej ostáva jednotné pre celé Československo.“ Národný archív Praha (ďalej NA), fond (ďalej f.) ÚV KSČ, 03/10 (Komisia ÚV KSČ na preskúmanie oprávnenosti kritiky buržoázneho nacionalizmu, vznesenej na IX. zjazde KSS v roku 1950, tzv. barnabitská komisia), zv. 20, a. j. 234. Publikované ŠKURLO, Ivan. Celoslovenská konferencia KSS v Žiline roku 1945 a čo jej predchádzalo. In *Historický časopis*, 1971, roč. 19, č. 2, s. 166.

2 *Dejiny Slovenského národného povstania 1944. Zv. 5. Encyklopédia odboja a SNP*. Bratislava : Pravda, 1984, s. 236-238.